

רשומות

הצעות חוק

28 ביולי 1993

2194

י' באב התשנ"ג

עמוד	
274	הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג-1993 תיקון עקיף: חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984
284	הצעת חוק הנושטריינים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית), התשנ"ג-1993
285	הצעת חוק הפיקוח על עסקי ביטוח (תיקון מס' 2) (תכנית הסדר), התשנ"ג-1993
287	הצעת חוק ייסוד: כבוד האדם והחירותו (תיקון - גוקשות החוק)
287	הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 19) (התייצבות נציב תלונות הציבור), התשנ"ג-1993
288	הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 10), התשנ"ג-1993

661] הצעת חוק סדר הדין הפלילי (תיקון מס' 16), התשנ"ג - 1993

1. בסעיף 15 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], התשמ"ב-1982 (להלן - החוק העיקרי) -

- (1) בסעיף קטן (א)(3), אחרי "חרש" יבוא "או שיש חשש שהוא חולה נפש או לקוי בכשרו השכלי";
- (2) בסעיף קטן (ג), המלים "או שיש חשש שהוא חולה נפש או לקוי בכשרו השכלי" - יימחקו.
- (3) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ה) הוראות סעיף זה יחולו בשינויים המחוייבים גם לענין דיון בבית המשפט בבקשה לדיון נוסף או למשפט חוזר וכן בדיון הנוסף או במשפט החוזר, אם הוחלט לקיימם ובלבד שלא ימונה סניגור אלא לאחר שמיעת היועץ המשפטי לממשלה או בא כוחו."

ד ב ר י ה ס ב ר

(ד) חשוד או עצור שאין חובה למנות לו סניגור ונתקיימו בו התנאים האמורים בסעיפים קטנים (א1) עד (3) או (ג), רשאי בית המשפט - לבקשת אותו אדם, לבקשת חובע או מיוזמתו הוא - למנות לו סניגור."

פסקאות (1) ו-(2)

לפי החוק הקיים מינוי סניגור למי שיש חשש שהוא חולה נפש או לקוי בשכלו נתון לשיקול דעתו של בית המשפט ולא נכלל במקרים בהם המינוי הוא חובה. מאחר שנאשם לקוי בשכלו יתקשה לנהל הליך ללא עזרת סניגור ונוכח הוראות חוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 המחייבות נוכחות סניגור בטרם יתן ביהמ"ש צו בתליך פלילי המכוון לחולה הנפש, מוצע לקבוע כי כאשר יש חשש שנאשם הוא חולה נפש, תהיה חובה על בית המשפט למנות לו סניגור.

פסקה (3)

כמו כן אין החוק הקיים מאפשר מינוי סניגור לנידון המבקש דיון נוסף או משפט חוזר. בדרך כלל עובר פרק זמן ממושך מתום משפטו של הנידון ועד הגשת בקשתו למשפט חוזר, ויחסי הנידון עם סניגורו במשפט מתנתקים.

עם זאת סיוע וייעוץ משפטי נחוצים גם בדיון בבית המשפט בבקשות לדיון נוסף או למשפט חוזר. מוצע לאפשר לבית המשפט להורות על מתן סיוע משפטי לנידונים אלה, שלגביהם התקיימו העילות המפורטות בחוק הקיים.

מאחר שלבית המשפט אין הכלים הדרושים לבדיקת בקשות לסיוע משפטי מסוג זה, מוצע שהיועץ המשפטי לממשלה - שהוא ממלא תפקיד סטטוטורי לגבי הבקשות

התיקונים המוצעים בהצעה זו הם בעיקרם פרי המלצותיה של הוועדה לסדר הדין הפלילי, בראשותו של שופט בית המשפט העליון, אליעזר גולדברג ולאחר מכן בראשותו של שופט בית המשפט העליון, אליהו מצא.

סעיף 1 סעיף 15 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח חדש], התשמ"ב-1982 (להלן - החוק), קובע:

"מינוי סניגור מטעם בית המשפט

15. (א) נאשם שאין לו סניגור, או חשוד בעבירה אשר לשם בירורה הוחלט לגבות עדות לאלתר לפי סעיף 117 ואין לו סניגור, ימנה לו בית המשפט סניגור אם נתקיים בו אחד מאלה:

(1) הוא הואשם ברצח או בעבירה שדינה מיתה או מאסר עולם או שהואשם בבית משפט מחוזי בעבירה שדינה מאסר עשר שנים או יותר, או שהוא חשוד בביצוע עבירה כאמור;

(2) לא מלאו לו שש עשרה שנים והוא הובא לפני בית משפט שאינו בית משפט לנוער;

(3) הוא אילם, עיוור או חרש.

(ב) בית המשפט שלערעור רשאי לא למנות סניגור אם הנאשם ביקש זאת ובית המשפט ראה שלא ייגרם לו אי-צדק אם לא ייצגנו סניגור.

(ג) נאשם שהוא מחוסר אמצעים או שיש חשש שהוא חולה נפש או לקוי בכשרו השכלי ואין לו סניגור, רשאי בית המשפט - לבקשת בעל דין או מיוזמתו הוא - למנות לו סניגור.

¹ ס"ח התשמ"ב, עמ' 43; התשנ"ג, עמ' 118.

"(ה) בקשה למעצר לפי סעיף קטן (א) תומצא לנאשם לא יאוחר מעשרים וארבע שעות לפני מועד הדיון; על אף האמור בסעיף קטן (ב) רשאי בית המשפט, על-פי בקשת הנאשם או סניגורו, לדחות את הדיון, כדי לאפשר לנאשם או לסניגורו לעיין בחומר החקירה, ולצוות שהנאשם יהיה במעצר לתקופה שלא תעלה על חודש."

(1) בסעיף קטן (א), המלים "וטרם הוגש כתב אישום על החשוד בעבירה" - יימחקו.

(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) המועד להגשת העררים לפי סעיף זה הוא ארבעים וחמישה ימים מיום מתן החלטת, והוראות סעיף 201 יחולו, בשינויים המחוייבים."

4. בסעיף 54 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "לא ציווה בית המשפט כאמור, רשאי הוא להתנות את השחרור במתן ערובה".

דברי הסבר

ובעיקר את נושא המעצר סברה שאין מקום להגביל את האפשרויות להגיש ערר על החלטת בית משפט מחוזי לאחר הגשת כתב אישום ומן הראוי לאפשר הגשת ערר לבית המשפט העליון בזכות כפי שהדבר ניתן במקרים בהם טרם הוגש כתב אישום. האפשרות של הגבלת חירותו של הפרט בטרם הרישעתו מצדיקה מתן זכות ערר בנושא, במידה שווה, הן בשלב שטרם הוגש כתב אישום והן בשלב שלאחריו.

כמו כן הציע נשיא בית המשפט העליון, השופט מאיר שמגר, לקבוע תקופה מרבית של 45 ימים להגשת ערר על החלטת בית המשפט בענין מעצר, שחרור בערובה או עיון חוזר.

הצורך בקביעת מועד להגשת ערר נובע מהעובדה שעצורים משתמשים בתליך הערר במקום בעיון חוזר, על אף שעברה תקופה ארוכה למדי מאז מתן החלטתה שעליה עוררים, וכתוצאה מכך בית המשפט שלערעור דן בענין שלמעשה נתון בסמכותו של בית המשפט שהחליט על המעצר.

כמו כן מוצע כי בית המשפט יהיה רשאי להאריך את המועד להגשת הערר.

סעיף 4 סעיף 54 לחוק קובע:

"הארכת המעצר וחידושו

54. על אף האמור בסעיפים 51 עד 53 רשאי שופט של בית המשפט העליון לצוות על הארכת המעצר, או על מעצר מחדש, לתקופה שלא תעלה על שלושה חודשים, ולחזור ולצוות כך מזמן לזמן."

סעיפים 51 עד 53 קובעים את תקופות המעצר המרביות ע" להגשת כתב אישום, שמיעת המשפט או מתן פסק הדין.

למשפט חוזר - יהווה את דעתו גם לגבי הבקשה לסיוע משפטי.

סעיף 2 כיום, במקרים רבים, מקבל הנאשם העתק של הבקשה למעצר עד תום ההליכים בזמן הדיון בבקשה עצמה או סמוך לפניו, ובכך נפגעת זכותו הבסיסית לניהול הגנה הוגנת בהליך זה. כדי למנוע את המצב הנוכחי מוצע לחייב את התביעה בהמצאת הבקשה לידי הנאשם לא יאוחר מ-24 שעות לפני הדיון. יחד עם זאת מוצע לעגן מפורשות את הפיקטיקה שהתפתחה, לפיה בתיקים מורכבים גם 24 שעות לא יספיקו בדרך כלל לסניגור להתכונן לדיון בבקשת מעצר עד תום ההליכים ועל כן יש לאפשר לבית המשפט לדחות את הדיון בנושא, כדי לאפשר לסניגוריה ללמוד את החומר. בתקופת הדחייה שלא תעלה על חודש, יהיה רשאי בית המשפט לצוות כי הנאשם ישא במעצר, כפי שהדבר נעשה היום בהסכמה.

סעיף 3 סעיף 38 לחוק קובע:

"ערר

38. (א) עצור, משוחרר בערובה ותוכע רשאים לערור על החלטת בענין הנוגע למעצר או לשחרור או לבקשה לעיון חוזר, לפני בית המשפט שלערעור שידון בערר בשופט אחד; נתן בית המשפט המחוזי החלטת בערר וטרם הוגש כתב אישום על החשוד בעבירה, רשאים הם לערור עליה לפני בית המשפט העליון שידון בערר זה בשופט אחד.

(ב) ניתנה החלטת בערר בבית משפט מחוזי לאחר הגשת כתב אישום, רשאים הצדדים לערור עליה לפני בית המשפט העליון, אם ניתנה רשות לכך מאת שופט של בית המשפט העליון."

ועדה בראשותו של השופט דב לוין מבית המשפט העליון, אשר בהנה היבטים שונים הקשורים לאמצעים משטרתיים,

תיקון סעיף 55 5. בסעיף 55(א) לחוק העיקרי, במקום "ואם ניתן בה ערבון - יוחזר" יבוא "ואם ניתנו ערבון או ערבות - יוחזרו, לפי בקשת החשוד או הערב".

תיקון סעיף 74 6. סעיף 74 לחוק העיקרי יסומן (א) ואחריו יבוא:

"(ב) סבר תובע כי חומר אינו חומר חקירה ולא התיר לעיין בו או להעתיקו, רשאי הנאשם לבקש שבית המשפט שאליו הוגש כתב האישום יורה לתובע להתיר לו לעיין בחומר שבמחלוקת ולהעתיקו.

(ג) בקשה לפי סעיף קטן (ב) תידון לפני שופט אחד ובמידת האפשר היא תובא לפני שופט שאינו דן באישום.

(ד) בעת הדיון בבקשה יעמיד התובע את חומר החקירה שבמחלוקת לעיונו של בית המשפט בלבד."

דברי הסבר

שהתביעה מסרבת להראותו לנאשם או לסניגורו, ייכתן מחדש כדי שפתרונה של המחלוקת יימצא בתחומיו של בית המשפט שדן בענין ולא של בית המשפט הגבוה לצדק.

אף שאין בחוק סדר הדין הפלילי הוראה מפורשת השוללת מבית המשפט הדין בענין את הסמכות להחליט לטענותיה של הסניגוריה כי לא אופשר לה לעיין בחומר חקירה מסויים הנמצא בידי התביעה, התפתח במשך השנים נוהג כבתי משפט מתוויים שלא לדון בבקשות מסוג זה מן הטעם שהדבר עלול לגרום לכך שבית המשפט יעיין בחומר שעשוי לאחר מכן לשמש כראיה מבלי שהובא בפניו בדרך המקובלת. על כן התפתח נוהג נוסף שלפיו הסניגורים פונים לבית המשפט הגבוה לצדק כל אימת שהם סבורים כי לא נתאפשר להם העיון בראיות התביעה.

לרעת נשיא בית המשפט העליון, וכן לדעת הועדה לסדר הדין הפלילי, הפניה לבית המשפט הגבוה לצדק איננה רצויה, כי יש בה כדי להאריך ללא צורך את משך ההפסקה בדיון העיקרי.

עם זאת, מוצע לקבוע שבמידת האפשר, שופט הדין באישום לא ידון בבקשה לעיון בחומר חקירה, שכן חשיפת החומר לפני אותו שופט עלולה להשפיע על המשך הדיונים.

כדי למנוע גילוי חומר החקירה שבמחלוקת, כל עוד בית המשפט לא ציווה על גילוי, הוא יובא לידיעתו של בית המשפט בלבד.

בהתאם לכלל שבהליך פלילי ניתנת רשות ערעור על החלטת ביניים רק על החלטות מסוימות שהן מעטות וחשובות במיוחד, ערעור על החלטת בית המשפט בנושא זה יהיה רק במסגרת ערעור על פסק דין, אין בה כדי לגרוע מזכותו של סניגור לפנות שנית לבית המשפט הדין בענין אם השתנו הנסיבות או אם התגלו לו פרטים נוספים היכולים להצדיק גילוי חומר החקירה.

לפי החוק הקיים, אם בית המשפט אינו מצווה על הארכת המעצר, או משתחרר האדם מבלי ששחרורו מותנה במתן ערובה, זהו דבר שאינו רצוי.

בעקבות הצעתו של נשיא בית המשפט העליון, מוצע לאפשר לשופט של בית המשפט העליון הדין בבקשה להארכת מעצר מעבר לתקופות המרביות שנוכרו לעיל, להתנות את שחרורו של החשוד או של הנאשם, לפי הענין, במתן ערובה, כפי שהוא מוסמך לגבי החלטה רגילה של הארכת מעצר.

סעיף 5 כאשר חשוד משוחרר בערובה ולא מוגש אישום תוך 180 ימים מיום השחרור בערובה, על בתי המשפט להחזיר אוטומטית את הערבון או הערבות שהפקיד החשוד. בפועל לא ניתן להחזיר את הערבון בטרם נעשתה בדיקה ראויה במטרה כדי לוודא כי אכן לא הוגש אישום או שלא מתכוונים להגיש אישום. כדי להבטיח את הבקרה בנושא, יש מקום להכפיף את החזר הערבון או הערבות להגשת בקשה מטעם החשוד או הערב.

סעיף 6 סעיף 74 לחוק קובע:

"עיון בחומר החקירה

74. הוגש כתב אישום בפשע או בעוון, רשאים הנאשם וסניגורו, וכן אדם שהסניגור הסמיכו לכך, או בהסכמת התובע, אדם שתנאשם הסמיכו לכך, לעיין בכל זמן סביר בחומר החקירה שבידי התובע ולהעתיקו."

היום נאשם או סניגור שנתקלו בסירוב של תובע להתיר עיון בחומר חקירה או העתקתו פונים לבית המשפט הגבוה לצדק לשם קבלת סעד.

בפסק הדין בע.פ. 633/83 (פד"י ל"ז(4) 593, 598) הציע נשיא בית המשפט העליון כי נושא העיון בחומר חקירה.

"(ב) בהסכמתם של התובע והנאשם רשאי בית המשפט לבטל אישום, בכל עת עד להכרעת הדין, ודין הביטול יהיה כדין ביטול לפני תשובת הנאשם."

"התליית הליכים 94א. (א) בכל עת שלאחר הגשת כתב האישום ולפני גזר הדין, רשאי בית המשפט להתלות את ההליכים, בין מיוזמתו ובין לבקשת תובע, אם נוכח כי לא ניתן להביא את הנאשם להמשך משפטו.

(ב) הותלו ההליכים לפי סעיף קטן (א) ולאחר מכן ניתן להביא את הנאשם להמשך משפטו, רשאי תובע להודיע בכתב לבית המשפט על רצונו לחדש את ההליכים, ומשעשה כן יחדש בית המשפט את ההליכים, ורשאי הוא להמשיך בהם מן השלב שאליו הגיע לפני התלייתם.

(ג) התקופה שמיום התליית ההליכים ועד למועד בו ניתן היה להביא את הנאשם להמשך משפטו לא תבוא בחשבון לענין סעיף 94(ג).

9. בסעיף 98 לחוק העיקרי, בסופו יבוא: "אולם הודעה או הומנה כאמור, לנאשם בעבירה שכתב האישום נגדו הוגש בידי תובע כמשמעותו בסעיף 12(אא) יכול שתיחתם בידי שוטר בלבד."

10. בסעיף 107 לחוק העיקרי, במקום "ותכיל" יבוא "אולם רשאי שוטר להזמין עד מטעם תובע בהתימתו בלבד; ההומנה תכיל -".

ד ב ר י ה ס ב ר

מוצע לקבוע הליך חדש של התליית הליכים, שלפיו יוכל בית המשפט, כל עוד לא גזר את דינו של נאשם, להתלות הליך פלילי על פי בקשת בעל דין, כאשר לא ניתן לאתר את הנאשם. התליית זו לא תהווה זיכוי הנאשם.

כמו כן, מוצע לקבוע הוראה המסייגת את ההוראות הקיימות בסעיף 9 לחוק, בשל התיישנות עבירה, ולקבוע שהתקופה שבין התליית הליך לבין המועד שבו ניתן לבקש את הודושו, לא תבוא במנין תקופת ההתיישנות. זאת מאחר שהיעדרו של נאשם ממשפטו מהווה התנהגות פסולה מטעם הנאשם, שאין הצדקה שיהגה ממנה.

חידש בית המשפט את ההליכים לבקשת בעל דין, יכול הוא להמשיך את הריון מהנקודה שבה הפסיק, ואין הוא חייב לחזור ולגבות עדויות מחדש.

סעיפים 9 ו-10 על-פי סעיפים 98 ו-107 לחוק הודעה או הומנה לנאשם וכן הומנה לעד צריכות להיחתם בידי שופט, רשם או פקיד בית המשפט.

התיקון המוצע בא לעגן בחוק את הנוהג הקיים זה שנים רבות לפיו במשפטים המנוהלים בידי התביעה המשטרית, הומנות לנאשם ולעדים מטעם התביעה נחתמות וגשלחות בידי שוטר.

לאחרונה, העיר בית המשפט העליון פעמים מספר על כך, לפי התיקון המוצע יבוא המצב על תיקונו.

"תוצאות חזרה מאישום

94. חזר בו תובע מאישום לפני תשובת הנאשם לאישום, יבטל בית המשפט את האישום; חזר בו לאתר מכן, יזכה בית המשפט את הנאשם מאותו אישום."

במקרים מסויימים, למשל בעבירות קלות הקשורות ליהסי שכנות או לקשרי משפחה או שיתוף, או במקרים בהם גם התובע מסכים כי לא היה מקום להגשת האישום, יש טעם באי מיצוי ההליך הפלילי. מוצע לאפשר לבית המשפט לבטל את האישום בהסכמת בעלי הדין, וזאת אם טרם ניתנה הכרעת הדין.

אין כביטול זה משום זיכוי הנאשם, והתביעה תוכל לחדש את המשפט אם השתנו הנסיבות שהצדיקו את ביטול ההליכים.

סעיף 8 במקרים לא מעטים, נאשמים אינם מתייצבים להמשך הדיון ואין למוצאם. במקרים אלה אין התביעה מוכנה לבקש ביטול האישום, מאחר שביטול זה כמותו כזיכוי בדין. עיכוב ההליך בידי היועץ המשפטי לממשלה אינו מסייע, כי ניתן לחדש את ההליכים רק עד תום תקופת מסויימות מיום החלטת העיכוב. התוצאה היא שתיקים אלה נשארים תלויים ועומדים לפני בית המשפט, שנאלץ מעת לעת לקיים ישיבה לבירור המצב, דבר המכביד על הפעילות השוטפת של בתי המשפט.

הוספת סעיף 111 .11 אחרי סעיף 110 לחוק העיקרי יבוא:

111. (א) בית המשפט רשאי, מטעמים מיוחדים שיירשמו, למנות מיוזמתו מומחה בענין שבהשכונאות או בנושא אחר הדורש בדיקה טכנית או חישוב.

מומחה מטעם בית המשפט

(ב) מומחה כאמור בסעיף קטן (א) יערוך את ממצאיו לפי שאלות שהציג לפניו בית המשפט, ולאחר שהוא עיין בחומר הראיות אליו הופנה על ידי בית המשפט, יגיש חוות דעתו בכתב ויחקר עליה בבית המשפט אם מי מבעלי הדין יבקש לצוות על כך; הוגשה חוות דעת לפי סעיף זה, רשאים בעלי הדין, ברשות בית המשפט, להביא ראיות לסתור אותה.

הוספת סעיף 117 אחרי סעיף 117 לחוק העיקרי יבוא:

117א. (א) הוגש כתב אישום לבית משפט או נפתחה חקירה בעבירה מן העבירות המנויות בתוספת לחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955² (להלן - חוק הגנת ילדים), רשאי בית המשפט לגבות עדותו של ילד כמשמעותו בחוק האמור לאלתר, על פי בקשתו של בעל דין או מי שעשוי להיות נאשם בעבירה, ובהרשאתו של חוקר נוער.

עדות מוקדמת של ילד

(ב) על עדות לפי סעיף קטן (א) יחולו הוראות סימן זה בשינויים המחוייבים וכן יחולו התנאים הקבועים בסעיפים 2(ב), 3(ג) ו-10 לחוק הגנת ילדים.

תיקון סעיף 118 בסעיף 118 לחוק העיקרי, אחרי "בסעיף 117" יבוא "או בסעיף 117א".

דברי הסבר

יניאו את העד מלמסור עדות אמת במהלך המשפט; נפתחה חקירה בעבירה ועדיין לא הוגש עליה כתב אישום, רשאי לעשות כן בית משפט השלום או בית משפט מחוזי לבקשת תובע או לבקשת אדם העשוי להיות נאשם בעבירה.

סעיף 111 במשפטים פליליים רבים מוגש לבית המשפט חומר ראיתי מורכב, טכני או מקצועי, ולעתים קשה לבית המשפט להתמצא בו בלא עזרת מומחה. מוצע להסמיך את בית המשפט, בכל שלב משלבי הדיון, למנות לעצמו מומחה שיטמש בידו ככלי עזר לבירור אותם ענינים טכניים או מקצועיים. מומחה זה יוגבל בטיפולו לחומר הראיות שהוגש במהלך המשפט, ואליו יופנה, על-ידי בית המשפט.

לפי סעיף 121 לחוק, מוסמך בית המשפט - במקרים מיוחדים - להרשות הומנת עד שנתן עדות מוקדמת לעדות נוספת. וזו לשונו של סעיף 121:

המומחה יפעל מטעם בית המשפט וחוות הדעת תוגש לבית המשפט, אולם מוצע להתיר לבעלי הדין להקור את המומחה על חוות הדעת שהגיש, וברשות בית המשפט - להביא ראיות לסתור אותה.

"העדויות כראיה במשפט

121. עדות שנגבתה לפי סעיף 117 דינה כדין עדות שנגבתה במהלך המשפט, אך בית המשפט ירשה להזמין את העד לעדות נוספת אם ניתן להביא את העד לבית המשפט ונתקיים אחד מאלה -

סעיפים 117 לחוק מסמיך את בית המשפט 12, 13 ו-15 לגבות עדות מוקדמת של אדם, לאמור:

(1) לא היתה לנאשם הורמנות להקור את העד;

"גביה מוקדמת של עדות

(2) לא ניתנה לנאשם הודמנות סבירה למנות לעצמו סניגור כדי שיהיה נוכח בעת גביית העדות ויחקור את העד, או לא מונה לו סניגור שהיתה תובה למנותו;

117. הוגש כתב אישום לבית משפט, רשאי בית המשפט, לבקשת בעל דין, לגבות עדותו של אדם לאלתר, אם ראה שהעדות חשובה לבירור האשמה וכי יש יסוד סביר להניח שאי אפשר יהיה לגבותה במהלך המשפט או אם מצא שיש חשש שאמצעי לחץ, איום, הפחדה, כוח או הבטחת טובת הנאה

(3) בית המשפט סבור, מטעמים שיירשמו, שהרבר דרוש לבירור האמת או לעשיית צדק.

ועדה ציבורית בראשותו של השופט אהרון מלמד, נשיא בתי המשפט לנוער, בדקה את נושא העבירות על רקע מיני נגד קטינים ומצאה כי במקרים רבים חוקרי נוער התגדרו

² ס"ח התשט"ו, עמ' 96.

14. בסעיף 120 לחוק העיקרי, בסופו יבוא: "הוראות סעיף זה לא יחולו על עדות שהוקלטה תיקון סעיף 120 במלואה."

15. בסעיף 121 לחוק העיקרי - תיקון סעיף 121

(1) בריתה, אחרי "לפי סעיף 117" יבוא "או לפי סעיף 117א";

(2) אחרי פסקה (3) תבוא הסיפה:

"ובלבד שילד כאמור בסעיף 117א לא יוזמן למתן עדות נוספת אלא באישור חוקר נוער; על עדותו יחולו הוראות סימן זה, בשינויים המחוייבים, וכן יחולו התנאים הקבועים בסעיפים 2(ב), (ג) ו-10 לחוק הגנת ילדים."

16. במקום סעיף 130 לחוק העיקרי יבוא: תחלפת סעיף 130

130. (א) נאשם שהוזמן להמשך משפטו ולא התייצב, מותר לדונו שלא בפניו אם ההזמנה למועד המשפט נמסרה לו בהודעה של בית המשפט בשעת דיון, ובית המשפט הוזהרו במהלך המשפט שיהיה רשאי לדונו שלא בפניו אם לא התייצב, או אם ההזמנה הומצאה בכתב לו ולסניגורו, אם יש לו סניגור, וצווינה בה האזהרה האמורה, ובלבד שלגבי נאשם בפשע - הוא מיוצג על-ידי סניגור באותה ישיבה.

"שפיטת נאשם שלא התייצב בהמשך המשפט"

דברי הסבר

נוער שלא עשויה להיגרם פגיעה בילד ויחולו גם התנאים הקבועים בסעיפים 2 ו-10 לחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשס"ו-1955.

סעיף 14 מוצע לקבוע כי הוראות סעיף 120 לחוק, שלפיהן חייבים לקרוא לעד המעיד בהליך של גביה מוקדמת של עדות, את הפרוטוקול שבו נרשמה עדותו, ולאחר שיאשרנו להחתימו עליו - לא יחולו כאשר העדות הוקלטה במלואה.

מטרת הסעיף הקיים היא להבטיח שפרוטוקול רשום בכתב משקף נאמנה את דברי העד. על כן הצורך בהקראתו בפניו, אישור הפרוטוקול על-ידיו ותחיתו.

במקרה שהפרוטוקול הוקלט, אין אפשרות של הקראתו ואילו השמעת ההקלטה היא בלתי נחוצה ויכולה רק להכביד ללא הועיל. על כן מוצע לשחרר פרוטוקול מוקלט מהחובות הקבועות לגבי פרוטוקול בכתב.

סעיף 16 סעיף 130 לחוק ענינו שפיטת נאשם שלא התייצב בהמשך המשפט וזו לשונו:

"שפיטת נאשם שלא התייצב בהמשך המשפט"

130. (א) נאשם בחטא או בעוון שהוזמן להמשך משפטו ולא התייצב, מותר לדונו לא בפניו אם היתה ההזמנה למועד המשפט בהודעה של בית המשפט בשעת דיון, או אם הומצאה לו בכתב, במסירה לידיו או ליד סניגורו, וצוין בה שבית

העדת קטין בשל הזמן הרב שעבר בין אירוע העבירה לבין בירור המשפט. בתקופה זו, הקטין לומד להתמודד עם הפגיעה שהיתה בו, ולרוב מתגבר עליה. הבאתו של הקטין לזירת המשפט, עימותו הישיר עם הנאשם (התוקף), והעמדתו בחקירה נגדית - לעתים בלתי עדינה - עלולה לסכל את כל מה שהושג בדרך טיפולית. הנסיגה עלולה להיות המורה יותר מאשר המשבר הראשוני לאחר ביצוע התקיפה המינית עצמה. כאמור, מצב זה הביא לכך שהוקרי נוער נמנעו מלאשר מתן עדות על ידי קטין בבית המשפט שלא באמצעות חוקר נוער. אולם, יחד עם זאת, דעתם המקצועית של חוקרי הנוער היא, כי אילו החוק היה מאפשר להביא את הקטין לפני שופט מיד או בסמוך לאירוע עצמו, היו יותר מקרים שבהם היו מרשים העדת "ילד", בכסף, כמובן, לתנאים האחרים הקבועים בחוק בענין זה.

לפיכך המליצה ועדת מלמד לקבוע סעיף ברוח האמור בסעיף 117 לחוק, כדי לאפשר גביה מוקדמת של עדות ילד שטרם מלאו לו 14 שנה, אשר היה קורבן עבירת מין או עד לביצועה, אם חוקר נוער לפי החוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשס"ו-1955, הרשה זאת ומטעמים של טובת הילד.

כמו כן הומלץ, במקביל, לתקן גם את סעיף 121 לחוק, הקובע אפשרות של הזמנת עד שנתן עדות מוקדמת לפי סעיף 117 - למתן עדות נוספת. על פי התיקון המוצע, בית המשפט ירשה להזמין ילד למתן עדות נוספת בתנאים הקבועים בסעיף האמור, ובלבד שיינתן לכך אישור של חוקר

(ב) הורשע נאשם שלא בפניו לפי סעיף זה, רשאי בית המשפט לגזור את דינו כאמור בסעיף 129. אולם לגבי נאשם בפשע לא יגזור בית המשפט את דינו אלא בפניו ולאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע את טענותיו לענין העונש כאמור בסעיף 192; בהזמנתו לדיון בגזר הדין יפורטו דבר הרשעתו שלא בפניו, מועדה ומועד הדיון בגזר הדין.

(ג) בית המשפט לא ידון נאשם ולא יגזור את דינו שלא בפניו אם שוכנע, כי נבצר מן הנאשם להתייצב מסיבה מוצדקת או אם הוא סבור כי ייגרם לו בכך עיוות דין.

(ד) התנהל דיון שלא בפני הנאשם ושלא בפני סניגורו, לפי סעיף זה, רשאי בית המשפט, על-פי בקשת הנאשם, אף בשעת הדיון, לבטל את הדיון שנערך בהעדרם, לרבות הכרעת הדין.

(ה) התנהל דיון לפי סעיף זה שלא בפני הנאשם, אך בנוכחות סניגורו, רשאי בית המשפט, על-פי בקשת הנאשם, לצוות על שמיעתו מחדש של עד אשר העיד בדיון כאמור, כל עוד לא ניתנה הכרעת הדין, אם שוכנע כי בשל העדרות הנאשם באותו דיון לא מוצתה חקירת העד או לא ניתן היה לנהל את הגנתו כראוי.

(ו) משהתייצב הנאשם למשפט, יסביר לו בית המשפט את זכותו לפי סעיף קטן (ד); התייצב לאחר הרשעתו, יקרא בית המשפט לנאשם את הכרעת הדין לפני שיסביר לו את זכותו.

(ז) גזר דינו של הנאשם בחטא או בעוון שלא בפניו, רשאי בית המשפט, על פי בקשת הנידון, לבטל את גזר הדין וכן את הכרעת הדין אם ניתנה בהעדרו, אם הוגשה הבקשה תוך שלושים ימים מהיום שהומצא לו פסק הדין ורשאי בית המשפט לעשות כן בכל עת על פי בקשת תובע.

(ח) בית משפט יעתר לבקשת הנאשם לפי סעיף קטן (ד) או לבקשת הנידון לפי סעיף קטן (ז) אם נוכח שהיתה סיבה מוצדקת לאי התייצבותם או, אם לא נוכח שהיתה סיבה כאמור, אם ראה שהדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין.

(ט) בית המשפט שנעתר לבקשת נאשם או נידון לפי סעיפים קטנים (ד), (ה) או (ז) רשאי להטיל על הנאשם או על הנידון תשלום ההוצאות בפועל שנגרמו בשל אי התייצבותם.

ד ב ר י ה ס ב ר

לבטל את הדיון, לרבות הכרעת הדין, שהיה לא בפניו, ולחדש את הדיון.

(ה) משהתייצב הנאשם למשפט, יסביר לו בית המשפט את זכותו לפי סעיף קטן (ד); התייצב לאחר הרשעתו, יקרא בית המשפט לנאשם את הכרעת הדין לפני שיסביר לו את זכותו.

(ו) בית המשפט ייעתר לבקשת הנאשם אם נוכח שהיתה סיבה סבירה לאי התייצבותו.

(ז) רשאי בית משפט לבטל את הדיון כאמור או את חלקו לבקשת הנאשם גם אם לא נוכח שהיתה סיבה סבירה לאי-התייצבותו, אם ראה שמן הצדק לעשות כן; עשה כן, רשאי הוא להטיל על הנאשם תשלום הוצאותיהם של העדים שהתייצבו לדיון שהיה לא בפניו.

המשפט יהיה רשאי לזנוח לא בפניו אם לא התייצב; הוראת סעיף 237(ב) לא תחיל על מסירה לענין סעיף זה.

(ב) בית המשפט לא ידון נאשם לא בפניו אם הוכח להנחת דעתו, בהודעה מראש, כי נבצר מן הנאשם להתייצב מסיבות שאין לו שליטה עליהן.

(ג) הורשע נאשם שלא בפניו לפי סעיף זה, לא יגזור בית המשפט דינו אלא בפניו ולאחר שניתנה לו הזדמנות להשמיע את טענותיו לענין העונש כאמור בסעיף 192; בהזמנתו לדיון בגזר הדין יפורטו דבר הרשעתו שלא בפניו, מועדה ומועד הדיון בגזר הדין.

(ד) התנהל דיון לא בפני הנאשם לפי סעיף זה, רשאי הנאשם בהמשך הדיון - כל עוד לא תמו הטענות לענין העונש - לבקש מבית המשפט, אף בשעת הדיון ובעל פה,

17. אחרי סעיף 192 לחוק העיקרי יבוא:

הוספת סעיף 192א

192א. הרשיע בית המשפט את הנאשם, ולפני מתן גזר הדין ראה שיש מקום לתת לגביו צו מבחן או צו שירות לתועלת הציבור, ללא הרשעה, רשאי הוא לבטל את ההרשעה ולצוות כאמור.

18. בסעיף 201 לחוק העיקרי, אחרי המלים "הגשת ערעור" יבוא "או בקשה לרשות ערעור". תיקון סעיף 201

ד ב ר י ה ס ב ר

התיקונים העיקריים המוצעים לסעיף זה הם אלה:

בחטא או בעוון שלא בפניו; ואולם במקרה זה לא יטיל בית המשפט עונש מאסר, למעט מאסר בשל אי־תשלום קנס.

(א) תיקבע הוראה שלפיה יהיה רשאי בית המשפט לדון נאשם בכל עבירה שלא בפניו, ובלבד שאם היתה ההזמנה להמשך המשפט בעת הדיון, בית המשפט הזהירו שאם לא יופיע למשפטו ניתן יהיה לדונו שלא בפניו וכן אם המדובר בעבירת פשע לא יהיה דיון בהעדר הנאשם אם איננו מיוצג.

(ד) נגזר דינו של נאשם שלא בפניו, רשאי בית המשפט לבטל את פסק הדין, לרבות הדיון שהיה שלא בפני הנאשם, על פי בקשת הנידון אם היא הוגשה תוך 30 ימים מהיום שהומצא לו פסק הדין, וכן רשאי בית המשפט לעשות כן בכל עת על פי בקשת תובע.

הנועה לסדר דין פלילי סברה כי ניתן לקיים דיון גם במשפטו של נאשם בפשע בהעדרו, אך בתנאי שהוא מיוצג באותו דיון ובכך לא יהיה כדי לעכב את המשך המשפט וגם לא ייגרם עיוות דין.

(ה) התנהל דיון שלא לפני הנאשם, אך בנוכחות סניגורו רשאי יהיה הנאשם לבקש את שמיעתו מחדש של עד שהעיד באותו דיון, אם החקירה לא מוצתה בשל העדרו של הנאשם.

כאשר להזמנת הנאשם, מוצע לעגן בחוק נוהג שלפיו בית המשפט שהודיע על תאריך המשך המשפט בשעת הדיון יהיה רשאי להזמין מפני תוצאות אי התייצבותו להמשך משפטו.

(ו) בוטל דיון או פסק הדין, יוסמך בית המשפט להטיל על הנאשם או על הנידון, לפי הענין, תשלום ההוצאות שנגרמו בשל אי התייצבותו, לרבות הוצאותיהם של עדים ושל בעל הדין האחר.

(ב) הזמנה בכתב להמשך המשפט תומצא גם לנאשם וגם לסניגורו.

לפי החוק הקיים רשאי בית המשפט להטיל על הנאשם את הוצאותיהם של העדים שהתייצבו לאותו דיון ממנו נעדר הנאשם ללא סיבה סבירה. מוצע לקבוע קביעה דומה אף לגבי מי שנגזר דינו שלא בפניו. כמו כן מוצע לאפשר בשני המקרים הטלת הוצאות לא רק לגבי התייצבות העדים אלא גם כל הוצאה שנגרמה בפועל בשל ההעדרות הבלתי סבירה של הנאשם או של הנידון.

תיקון זה מיועד להתאים את הוראות החוק בסעיף זה לאלה שבסעיף 97 לחוק ושלפיהן בית המשפט ימציא לנאשם ולסניגורו הזמנה בכתב להמשך המשפט.

לפי הוראה זו ההזמנה להמשך המשפט צריכה להיות לנאשם ולסניגורו ולא חילונית לאחד מהם בלבד. כמו כן, מוצע לבטל את הסייג שבחוק הקיים השולל את אפשרות השימוש במסירה חילונית לסניגור לפי סעיף 237(ב), כדי להשאיר אפשרות של מסירה לנאשם בדרך זו במקרה שאין אישור מסירה מאת הנאשם. ואולם הכלל הוא של מסירת הזמנה כפולה, לנאשם ולסניגורו.

סעיף 17 סעיף 192 לחוק קובע:

יסיכומים לענין העונש

192. נסתיימו ההליכים האמורים בסעיפים 187 עד 191, רשאים התובע ואחריו הסניגור והנאשם להשמיע את טענותיהם לענין העונש.

(ג) בית המשפט יהיה רשאי לא רק להרשיע נאשם בעוון או בחטא שלא הופיע להמשך משפטו אלא גם יהיה רשאי לגזור את דינו; ואולם, לא יטיל בית המשפט עונש מאסר, למעט מאסר בשל אי־תשלום קנס, אלא בנוכחות הנאשם. (בפשע לא יהיה ניתן לגזור את הדין שלא בפני הנאשם).

קורה לעתים שלאחר שבית המשפט נתן את הכרעת הדין והרשיע את הנאשם, מובא בפניו, במסגרת הטענות לעונש, מידע המצדיק להעמיד את הנידון במבחן או להיבד בשירות לתועלת הציבור, והכל ללא הרשעה. במקרים כאמור מוצע להסמיק את בית המשפט לבטל את ההרשעה כדי לצוות כאמור.

תופעה לא נדירה בבית המשפט שנאשם שהורשע שלא בפניו איננו מופיע למעמד גזר הדין, כשהסיבות לאי התייצבותו מגוונות. במקרים קלים, בהם אין בית המשפט נוהג להטיל מאסר, הופעתו של הנאשם כלל אינה נחוצה, והוצאת צו הבאה עליו אינה מוצדקת.

סעיפים התעוררה בעיה בפסיקה כאשר לסמכות 18 ו־23 הארכת המועדים כאשר להגשת רשות ערעור.

היום לא ניתן לגזור את דינו של נאשם כאמור, לכן מוצע להסמיק את בית המשפט לגזור את דינו של נאשם

סעיף 201 לחוק קובע:

19. בסעיף 208 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) נדחה ערעורו של נאשם בשל אי־התייצבותו יבטל בית המשפט את ההחלטה על דחיית הערעור וישמע את הערעור אם נוכח, על פי בקשת המערער, כי היתה סיבה מוצדקת לאי התייצבות המערער או, אם לא נוכח שהיתה סיבה כאמור, אם ראה כי הדבר דרוש כדי למנוע עיוות דין."

20. בסעיף 227 לחוק העיקרי:

(1) אתרי "221" יבוא "א";

(2) במקום "הוראות סעיפים 222 עד 226 וסעיפים 228 עד 230" יבוא "שאר הוראות פרק ז'";

21. במקום סעיף 240 לחוק העיקרי יבוא:

"סדרי דין 240. (א) בעבירות לפי פקודת התעבורה³ או התקנות לפיה, או לפי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970⁴, שלא גרמו לתאונת דרכים שבה קלות

ד ב ר י ה ס ב ר

לו שליטה עליהן, רשאי בית המשפט, על פי בקשת המערער, לבטל את ההחלטה על דחיית הערעור ולשמוע את הערעור.

(ב) בקשה לפי סעיף זה תוגש תוך המישה עשר ימים מיום שהחלטת הדחיה הודעה למערער או תוך מועד מאוחר יותר שהסכים לו בית המשפט."

מוצע להתאים הוראות סעיף זה להוראות שנקבעו בסעיף 130 לחוק לענין שפיטת נאשם שלא התייצב בהמשך משפטו. התיקון המוצע מרחיב את העילות לביטול דחיית ערעורו של מי שלא התייצב לדיון בערעור שהגיש והוא מסמיך את בית המשפט להטיל על המערער הוצאות שנגרמו עקב אי התייצבותו. כך יהיה דין זה למי שלא התייצב להמשך משפטו ולמי שלא התייצב לדיון בערעורו בכל הנוגע לאפשרות ביטול הדיון והטלת תשלום ההוצאות שנגרמו בשל כך.

סעיף 20 התיקונים בסעיף זה הם תיקונים טכניים המתחייבים מתיקונים קודמים שנעשו בסעיף 221 לחוק.

סעיף 21 סעיף 240 לחוק קובע:

"סדרי דין מיוחדים לעבירות תעבורה

240. (א) בעבירות לפי פקודת התעבורה או התקנות לפיה, או לפי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970, שלא גרמו לתאונת דרכים שבה נחבל אדם הבלה של ממש, בעבירות שנקבעו כעבירות קנס או בעבירות לפי חיקוק אחר ששר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת, קבע לכך, רשאי שר המשפטים לקבוע בתקנות, דרך כלל או בסייגים -

"הארכת מועדים

201. בית המשפט רשאי, לבקשת מערער, להרשות הגשת ערעור לאחר שעברו התקופות האמורות בסעיפים 199 ו"200".

סעיף 90 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, קובע:

"בקשות שונות

90. רשם רשאי לדון ולהחליט ולהורות ככל שיראה לנכון בבקשות בכל ענין הנוגע לניהולו של הליך, לרבות ענינים אלה:

(1) ...

(2) ...

(3) הארכת המועד להגשת ערעור;...."

בשאלה אם בית המשפט מוסמך להאריך גם מועד להגשת בקשת רשות ערעור ניתנו החלטות מנוגדות (המ' 246/81 מדינת ישראל נ. סלון מרדכי ואח', - פד"י (ה3) עמ' 138 - מזה, והחלטה בב"ש 64/85 יאיר דניאל נ. מדינת ישראל - לא פורסם - מזה). מוצע לאפשר לבית המשפט ולרשם להאריך את התקופה שנקבעה בחוק להגשת בקשה לרשות ערעור.

סעיף 19 סעיף 208 לחוק קובע:

"ביטול דחית הערעור

208. (א) נדחה ערעורו של נאשם בשל אי התייצבותו והוכח לבית המשפט כי העדרותו נגרמה מסיבות שלא היתה

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.
⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 15, עמ' 320.

נחבל אדם חבלה של ממש, בעבירות שנקבעו כעבירות קנס או כעבירות לפי חיקוק אחר ששר המשפטים, באישור ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת קבע, יחולו סדרי דין אלה:

- (1) על נאשם לפי סעיף זה לא יחולו הוראות סעיף 123;
  - (2) נאשם שהומוזן ולא התייצב בבית המשפט בתחילת המשפט או בהמשכו, יראוהו כמודה בכל העובדות שנטענו בכתב האישום, זולת אם התייצב סניגור מטעמו;
  - (3) בית המשפט רשאי לדון נאשם כאמור בפסקה (2), שלא בפניו, אם הוא סבור שלא יהיה בשפיתתו על דרך זו משום עיוות דין לנאשם ובלבד שלא ישל עליו עונש מאסר, למעט מאסר בשל אי תשלום קנס;
  - (4) בעבירות שסעיף זה חל עליהן, כאשר הנאשם מיוצג על ידי סניגור, רשאי בית המשפט בהסכמת הצדדים, ליתן את הכרעת הדין ללא שמיעת עדים, על-פי חומר חקירה שבתיק המשטרה או חומר אחר בכתב שעליו יסכימו הצדדים ולאחר שמיעת סיכומיהם של הצדדים.
- (ב) על פסק דין מרשיע שניתן לפי סעיף קטן (א), יחולו הוראות סעיף

130(ו), (ח) ו-(ט)."

ד ב ר י ה ס ב ר

מובאות לפני השופט בעת הדיון, כך שהוא מחליט מבלי שהודעה הובאה לידיעתו.

לפיכך מוצע לבטל את האפשרות של מתן הודעה לבית המשפט לפי סעיף 123 לחוק בעבירות שסעיף 240 לחוק חל עליהן, שכן אין במתן הודעות אלה כדי לייעל את הדיון ולעומת זאת הן עלולות לגרום לתקלות.

על כן נאשם בעבירה שסעיף 240 לחוק חל עליה, שכוונתו להודות בכל העובדות לא יצטרך להתייצב למשפט וניתן יהיה לדונו שלא בפניו ובלבד שלא יוטל עליו מאסר. אם בכוונתו לכפור בעובדות עליו להתייצב בכל מקרה.

דרך נוספת להכשיל את ההליך היא כאשר הנאשם אמנם התייצב בתחילת ההליך אך לא התייצב בהמשכו. מוצע כי הדין תחל היום על מי שלא התייצב בתחילת המשפט, והיינו שרואים אותו כמודה וניתן לדונו שלא בנוכחותו, יחול גם על מי שלא התייצב להמשך משפטו. הודעה על כך תינתן מפורשות בהזמנה למשפט. הסדרים אלה יחולו תמיד בכפוף לכך שבית המשפט סבור שאין בהם כדי לגרום לעיוות דין במקרה הספציפי, שכן יעול ההליך אינו צריך לבוא על חשבון עשיית הצדק. יש גם מקום לציין כי ההסדר המוצע ייקבע בחוק ולא הושרא לחקיקת משנה כפי שהדבר נעשה בסעיף הקיים.

כדי לפשט ולייעל את ההליכים בעבירות שסעיף 240 לחוק חל עליהן, מוצע כי כאשר הנאשם מיוצג על-ידי סניגור והצדדים הסכימו לכך, בית המשפט יהא רשאי ליתן את הכרעת הדין ללא שמיעת עדות ועל-פי חומר החקירה שבתיק

(1) כי נאשם שלא התייצב בבית המשפט ולא מטר הודעה לפי סעיף 123 יראוהו כמודה בכל העובדות שנטענו בכתב האישום, ומותר לדונו שלא בפניו;

(2) כי בית המשפט רשאי לגזור דינו של נאשם כאמור בפסקה (1) שלא בפניו, ובלבד שלא ישל עליו שלא בפניו עונש מאסר, למעט מאסר בשל אי-תשלום קנס;

(3) כי נאשם שמטר הודעה לפי סעיף 123 רשאי לבקש בהודעתו שבית המשפט ידון אותו גם בשל עבירות אחרות שהוא מודה שעבר אותן, ואם הורשע שלא בפניו על-פי הודיה בעבירה שהואשם בה, יחולו הוראות סעיף 39 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.

(ב) פסק דין מרשיע שניתן לפי תקנות על-פי סעיף קטן (א)(1) רשאי בית המשפט שנתנו לבטלו על-פי בקשת הנידון, אם הוגשה תוך המישה עשר ימים מהיום שהומצא לו פסק הדין, ורשאי בית המשפט לעשות כן בכל עת על פי בקשת תובע שהוגשה בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה."

היום כדי להכשיל את ההליך לפי סעיף זה מספיק שהנאשם ישלח לבית המשפט בטרם הוחל בדיון בענינו הודעה לפיה הוא מודה בפרט משני של האישום בלבד. הנסיון מלמד כי אף שנאשמים אינם מרבים לשלוח לבית המשפט הודעות לפי סעיף 123, ההודעות המתקבלות אינן משקפות לרוב את מצב הדברים או שהן מתייחסות לשיעור לעונש. בית המשפט אינו יכול להסתמך עליהן ואין בהן כדי לחסוך ממנו לקיים דיון כהלכה לכירור הענין. יתרה מזו מערכת בתי המשפט אינה ערוכה לקלוט הודעות כאמור, וקורה לעתים כי ההודעות אינן

- תיקון התוספת השנייה
 22. בתוספת השנייה לחוק העיקרי, בפרט (1), סעיף "428 רישה" - יימחק.
- תיקון חוק בתי המשפט
 23. בחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984⁵, בסעיף 390(3), בסופו יבוא "או בקשה לרשות ערעור".

ד ב ר י ה ס ב ר

המשטרה או הומר אחר בכתב שעליו יסכימו הצדדים ולאחר שמיעת סיכומיהם של הצדדים.

בסעיפים 130 ו-208 לחוק נקבעו עילות והסדרים בקשר לביטול החלטה או פסק-דין שניתנו שלא בנוכחות הנאשם. לשם האחידות מוצע להחיל את אותם הסדרים לגבי ביטול פסק-הדין שניתן לפי סעיף 240 לחוק.

סעיף 22 בתוספת השנייה לחוק מנויות העבירות שבשלן ניתן להגיש קובלנה פרטית בהתאם לסעיף 68 לחוק.

⁵ ס"ח התשמ"ד, עמ' 195.

[662] הצעת חוק הנוטריונים (תיקון מס' 5) (אגרה שנתית), התשנ"ג-1993

- תיקון סעיף 6
 1. בסעיף 6 לחוק הנוטריונים, התשל"ו-1976¹ -

(1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) בעל רשיון ישלם בחודש ינואר של כל שנה אגרה שנתית ששיעורה נקבע בתקנות; לא שולמה האגרה כאמור יתוספו לו תוספות אלה:

- (1) שולמה האגרה בתקופה שבין 1 בפברואר לבין 31 במרס - 20%;
 (2) שולמה האגרה בתקופה שבין 1 באפריל לבין 30 בספטמבר - 50%;
 (3) שולמה האגרה אחרי 30 בספטמבר - 100%;

(4) שולמה האגרה אחרי אותה שנה פלונית תישא - בנוסף לתשלום כפל האגרה, גם הפרשי הצמדה, לפי מדר המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית

ד ב ר י ה ס ב ר

הצעת חוק זו מוגשת בזה בשנית.

סעיף 1 סעיף 6 (א) לחוק הנוטריונים, התשל"ו-1976, קובע לאמור:

"(א) נוטריון ישלם בחודש תשרי כל שנה אגרה שנתית לאותה שנה כפי שנקבע בתקנות; לא שילם בחודש תשרי, יחוייב בכפל האגרה שנקבעה."

מוצע לתקן את ההוראה האמורה בענינים אלו:

¹ ס"ח התשל"ו, עמ' 196; התשל"ח, עמ' 92; התשמ"ט, עמ' 111; התשמ"ט, עמ' 47.

לסטטיסטיקה, מן המדד הידוע בחודש ספטמבר של אותה שנה ועד המדד הידוע ביום תשלום האגרה.

(א) לא שילם בעל רשיון את האגרה עד תום חודש מרס שלאחריה, לא יהיה רשאי לשמש נוטריון כל עוד לא שילם את האגרה בעד אותה שנה.

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות שיעור שונה של אגרה שנתית לבעל רשיון נוטריון שהוא בגיל שבעים שנה או יותר."

2. אגרה ששולמה, לפני תחילתו של חוק זה לשנת התשנ"ג, יראו אותה כאילו שולמה לכל שנת הוראות מעבר 1993.

דברי הסבר

בחודש ינואר של שנה פלונית - לא יהיה רשאי לשמש נוטריון, כל עוד לא שילם את האגרה.
(3) תינתן סמכות לשר המשפטים לקבוע אגרה מוקטנת לנוטריונים מעל לגיל 70.
סעיף 2 לאור ההצעה כי השנה לצורך תשלום האגרה תהיה השנה הגריגוריאנית, מוצע לקבוע כי מי ששילם אגרה לשנת התשנ"ג יחזיק רשיונו עד 31 בדצמבר 1993.

הצעת חוק הפיקוח על עסקי ביטוח (תיקון מס' 2) (תכנית הסדר), [663] התשנ"ג-1993

1. בחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 (להלן - החוק העיקרי), אחרי סעיף 70 הוספת סעיף 70א:

70א. (א) מנהל מורשה שנתמנה לפי סעיף 68(א) (3) רשאי לסלק חבויות של המבטח למבוטחים, למוטבים ולצדדים שלישיים, על פי חווי ביטוח, ולגושים אחרים של המבטח, ולקבוע סדרי עדיפויות ושיעורים שונים של תשלומים לסילוק חבויות כאמור, הכל על פי תכנית הסדר שקבע ושאושרה בידי בית המשפט המחוזי (להלן - תכנית הסדר).

(ב) אישר בית המשפט תכנית הסדר, רשאי הוא, לבקשת המנהל המורשה, לצוות על עיכוב הליכים התלויים ועומדים נגד המבטח או נגד נכסיו, לרבות הליכי הוצאה לפועל, עיקול, מימוש ערובה או כינוס נכסים, או על מניעת

דברי הסבר

לעתים משמש מינוי מנהל מורשה צעד מוקדם להגשת בקשת פירוק, ולעתים יכול המנהל המורשה להבריא את המבטח או לחסל את עסקיו ולסלק את חבויותיו גם ללא פירוק. היסול וסילוק כאלה עשויים להיות מהירים ויעילים יותר מהליכי פירוק, ויש בהם כדי להבטיח את זכויותיהם של מבוטחים ונושים בדרך טובה יותר.

בעוד שמקודת החברות מסדירה את דרכי פעולתו של מפרק ואת סמכויות בית המשפט לגביו, אין החוק העיקרי מסדיר את דרכי סילוק החבויות של המבטח בידי מנהל מורשה.

סעיף 1 לפי סעיף 68 לחוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 (להלן - החוק העיקרי), אם המפקח על הביטוח סבור כי מבטח פלוני אינו יכול לקיים התחייבויותיו או שדירקטורים שלו או מנהלי עסקיו נהגו בדרך העלולה לפגוע בניהול התקין של עסקיו, רשאי הוא ליתן למבטח הוראות שונות, ובין היתר, למנות מנהל מורשה שינהל את עסקי המבטח לפי הוראות שיקבל מאת המפקח, לרבות העברת נכסיו והתחייבויותיו, כולן או מקצתן, למבטח אחר שהסכים לכך.

¹ - ס"ח התשמ"א, עמ' 208; התשנ"ב, עמ' 203.

פתיחתם של הליכים כאמור וכן לתת הוראות בכל ענין אחר הנוגע לביצוע תכנית ההסדר.

(ג) נתבקש בית המשפט לאשר תכנית הסדר וטרם החליט בבקשה, רשאי הוא, לבקשת המנהל המורשה, לצוות על עיכוב זמני של הליכים, מניעת פתיחת הליכים או לתת הוראות בענין אחר, הכל כאמור בסעיף קטן (ב), עד למתן החלטה בבקשה.

תיקון סעיף 74 2. בסעיף 74 לחוק העיקרי -

(1) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב1) המפקח רשאי להאריך את התקופה כאמור בסעיף קטן (ב) בששים ימים נוספים אם הדבר דרוש לצורך הכנת תכנית הסדר, ובלבד שבית המשפט לא נתן צו לפירוק המבטח או לכינוס נכסיו;"

(2) בסעיף קטן (ד), במקום "סעיף קטן (א)" יבוא "סעיף זה".

תחילה 3. תחילתו של חוק זה ביום כ"ח בטבת התשנ"ג (18 בינואר 1993).

ד ב ר י ה ס ב ר

אי קיום ההתחייבויות לתקופה נוספת של 60 ימים, אם הדבר דרוש לצורך הכנת תכנית הסדר.

סעיף 3 ביום י"ג בכסלו התשנ"ג (8 בדצמבר 1992) מונה מנהל מורשה לחברת "הסנה חברה ישראלית לביטוח בע"מ" המנהל המורשה, באישור המפקח על הביטוח, הגיש תכנית הסדר לבית המשפט המחוזי בתל-אביב-יפו, וביום כ"ח בטבת התשנ"ג (18.1.93) הורה בית המשפט כי אין להמשיך או לפתוח בהליך כלשהו נגד החברה או נכסיה. בית המשפט ציין כי החלטתו נעשתה על מנת לאפשר למנהל המורשה לסלק את התחייבויותיה של "הסנה" כמתואר בבקשה שהגיש המנהל המורשה, ולאחר, שלדבריו, שוכנע "כי הדרך המוצעת עשויה להיטיב עם נושי החברה יותר מאשר פירוקה, וכדי למנוע סיכול מטרה זו על ידי הליכים משפטיים שיכול שיינקטו על ידי נושים של הסנה שעיקר מעייניהם להיטיב עם אותם נושים ולא עם כלל הנושים של הסנה, וכדי למנוע העדפת נושים שלא בדיוק".

בית המשפט עיגן את החלטתו בסמכויותיו על פי פקודת החברות ובסמכויותיו הטבעיות.

על מנת להסיר ספק מוצע לעגן סמכויות אלה בחוק העיקרי.

מוצע להסמיך את המנהל המורשה לסלק את החבויות של המבטח על פי תכנית הסדר שתאושר בידי המפקח על הביטוח ובית המשפט המחוזי. תכנית הסדר כזו יכול שתקבע סדרי עדיפויות ושיעורי סילוק שונים לסוגי נושים שונים, תוך העדפת עניינם של מבוטחים, מוטבים וצדדים שלישיים על פי פוליסות ביטוח.

עוד מוצע כי בית המשפט שאישר תכנית הסדר יוסמך לצוות על עיכוב הליכים משפטיים נגד המבטח, כדי לאפשר את ביצוע תכנית ההסדר ומניעת סיכולה על ידי הליכים, לרבות עיקולים, שיינקטו על ידי נושים אשר ינסו להבטיח ולהעדיף את ענייניהם על פני טובת כלל הנושים לסוגיהם. בית המשפט שנתבקש לאשר תכנית הסדר יהיה רשאי לצוות על עיכוב זמני של הליכים, עיקולים וכדומה, עד למתן החלטתו בבקשה.

סעיף 2 לפי סעיף 74 לחוק העיקרי, רשאי מנהל מורשה להורות על הפסקת מילוי התחייבויות המבטח למשך 10 ימים מיום מינויו. המפקח על הביטוח רשאי להאריך תקופה זו ב-10 ימים נוספים. מוצע, שכאשר יש כוונה להכין תכנית הסדר, יוסמך המפקח להאריך את תקופת

מתפרסמת בזה הצעת חוק של חבר הכנסת מטעם ועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת:

[664]

הצעת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – נוקשות החוק)*

הוספת סעיף 13

1. אחרי סעיף 12 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו¹, יבוא:

"נוקשות 13. אין לשנות חוק יסוד זה אלא בחוק יסוד שיתקבל ברוב של חברי הכנסת."

דברי הסבר

מתוקק-משנה, אלא גם בפני המחוקק הראשי. אולם החוק חסר סעיף נוקשות ורוב מקרי בכנסת יכול לשנותו.

מוצע להעניק יציבות לחוק ולהוסיף לו סעיף נוקשות.

חברי הכנסת: בנימין זאב בגין, דן מרידור

בשלהי הכנסת ה-12 התקבלו שני חוקי יסוד: חוק יסוד: חופש העיסוק, וחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו.

חוק יסוד: חופש העיסוק, וחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו היתה בבחינת מהפכה חוקתית בישראל. מעתה מוגנות זכויות יסוד של האדם בישראל לא רק מפני פגיעה מצד פעולת השלטון או

¹ הצעת חוק מס' תק"ג; הועברה לוועדה ביום כ"ד באדר התשנ"ג (17 במרס 1993).
² ס"ח התשנ"ב, עמ' 150.

מתפרסמת בזה הצעת חוק מטעם הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת:

[665]

הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 19) (התייצבות נציגי תלונות הציבור), התשנ"ג-1993

תיקון סעיף 47

1. בסעיף 47(א) לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב]¹, לפני "22" יבוא תיקון סעיף 47 "א18".

דברי הסבר

מוצע להחיל גם את הוראות סעיף 18א לפרק הדין בכירור תלונות הציבור; משמעות ההחלה הנה שהסמכויות הנתונות בסעיף להזמין אדם להתייצב לפני הוועדה, יהיו נתונות גם לענין דיוני הוועדה בדיון וחשבון של מבקר המדינה בתוקף תפקידו כנציג תלונות הציבור.

סעיף 47 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב], שמוצע לתקנו הוא הסעיף האחרון ב"פרק שביעי: בירור תלונות הציבור", וסעיף קטן (א) שבו מחיל הוראות מסוימות של החוק גם לענין פרק זה.

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 92; התשנ"ג, עמ' 100.

מתפרסמת בזה הצעת חוק של חבר הכנסת מטעם ועדת הכספים של הכנסת:

הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 10), התשנ"ג-1993* [666]

1. בחוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975¹, האמור בסעיף 5 יסומן (א) ובו, אחרי "נכסים משומשים" יבוא "למעט מקרקעין" ואחריו יבוא:

"(ב) העוסק במכירת מקרקעין, אשר רכש מקרקעין ממי שאינו עוסק בכך, המס עליהם יהיה לא ממחירם המלא אלא מההפרש שבין מחירם בעת המכירה בידי העוסק לבין מחירם בעת שרכש אותם."

ד ב ר י ה ס ב ר

שכירות עסקאות בין אדם פרטי לעוסק, אולם לגביהם השתמש שר האוצר בסמכותו לפי סעיף 5 לחוק, והביא לכך, שכאשר נכס בענפים אלה נמכר בידי מי שעיסוקו במכירתו, המס אכן מוטל רק על הערך המוסף. מוצע לקבוע הסדר דומה בענף המקרקעין.

אגף המכס ומס ערך מוסף אינו יכול להעריך מה יהיה, אם בכלל, הפסד המס עקב התיקון המוצע, כי כיום אין מתבצעות עסקאות מהסוג שבו דן התיקון.

חבר הכנסת אברהם פורז

חלק בלתי מבוטל מעסקאות המקרקעין בארץ בעשות בידי עוסק, שעיסוקו במכירת מקרקעין (להלן - היום), הרכוש מקרקעין ממי שאינו עוסק.

על פי הוראות חוק מס ערך מוסף, התשל"ו-1975 (להלן - החוק), מוטל על מכירה בידי יזם מס ערך מוסף על מלוא התמורה. מבלי להתחשב בכך שבעת רכישתם לא היה ניתן, למעשה ובאופן ממשי, לנכות מס תשומות.

לא כן המצב בענפי מסחר אחרים כגון רהיטים וחפצי בית משומשים, מכוניות משומשות וחפצי אמנות, שגם הם

* הצעת חוק מס' קל"ו; הועברה לוועדה ביום י"ב בשבט התשנ"ג (3 בפברואר 1993).
¹ ס"ח התשל"ו, עמ' 52; התשנ"ב, עמ' 31.